

המאגר הלאומי לשיעורי חברה

ערבות הדדית בראי "לא תעמוד על דם רעך"
מומלץ לכיתות יא' - יב'

אגף תכנים תכניות הכשרה והשתלמויות

ציר: מעורבות שותפות ואחריות

אגף תכנים, תוכניות,
הכשרה והשתלמויות

משרד החינוך

מעורבות, שותפות ואחריות ערבות הדדית בראי "לא תעמוד על דם רעך"

יחידת שיעור חינוך לכיתות יא'-יב'

"לא תעמוד על דם רעך"

(ויקרא יט, טז) –

מניין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר
או חיה גוררתו או לסטים באין עליו
שהוא חייב להצילו?
תלמוד לומר: לא תעמוד על דם רעך"
(סנהדרין עג"א)

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

1.

שיעור 1

שיעור 2

שיעור 3

2.

מבוא למורה

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

3.

ציר: מעורבות, שותפות ואחריות

היחידה עוסקת באפשרויות בהם נדרש אדם להושיט עזרה (גם לאדם זר) על פי העיקרון "לא תעמוד על דם רעך" במצבים מסכני חיים. במסגרת היחידה נחשפים התלמידים לאפשרויות של אירועי הצלת חיים, ובוחנים את הנושא מבחינה חברתית, חוקית ואתית – בישראל ובעולם.
היחידה מחולקת ל-3 שיעורים:
[שיעור 1](#) - הושטת יד לחסרי ישע.
[שיעור 2](#) - הצלה במצבי סיכון.
[שיעור 3](#) - מאדישות למעורבות.

4.

מטרות ושיקולים לבחירה

ניתוח דילמות אודות מצבים מסכני חיים ובחירת דרכים מעשיות להושטת עזרה.

נושא היחידה : ערבות הדדית בראי
"לא תעמוד על דם רעך"

- כבוד האדם והמשפחה.
- צדק חברתי וערבות הדדית.
- אהבת הדעת וחדוות הלמידה.

קוגניטיבי: אוריינות שפתית, חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית, אוריינות גלובאלית.

1. [דיון דילמה](#)
2. [חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)
3. [ביצועי הבנה](#)
4. [פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)
5. [הכרת השונה](#)
6. [עידוד מעורבות חברתית](#)

מיומנויות

ערכים

פרקטיקות

חומרי הוראה

מקורות

בין תחומי

נתונים

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

הושטת יד לחסרי ישע

שיעור 1

מי הוא חסר ישע?

מהי הושטת יד לחסרי ישע?

מה החשיבות בסיוע לחסר ישע בקהילה ובחברה?

חסר ישע הוא אדם שלא יכול לדאוג בעצמו לצרכים או לבריאות שלו.

נציג את הסרטון "[להציל חיים של אחרים](#)" סרטו של מואב ורדי - "המקור", חדשות ערוץ 10, "סיפורה של עמית קדוש" מתאר את מסעה של הילדה עמית קדוש שחיה ניצלו בזכות תרומת מח עצם. הסרטון מתמקד בהתגייסות ההמונית של תושבי ישראל למענה.

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות שפתית ודיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית.

- אהבת הדעת וחדוות הלמידה
- כבוד האדם והמשפחה
- צדק חברתי וערכות הדדיות

[דין דילמה](#)
[חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)
[ביצועי הבנה](#)
[פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)
[הכרת השונה](#)
[עידוד מעורבות חברתית](#)

שאלות לדיון:

- מהו לדעתכם המסר העיקרי בסרטון?
- ספרו על מקרים נוספים של הושטת עזרה לחסרי ישע ששמעתם או שאתם מכירים? מהי הושטת היד שניתנה להם?

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

הושטת יד לחסרי ישע

שיעור 1

תקציר: בשיעור זה נבחן את מחשבותיהם והתנהגותם של התלמידים באמצעות דילמות חברתיות המסודרות מהמקרה הקל לכבד. במסגרת ניתוח הדילמות, עליהם להכריע האם מדובר בחסרי ישע.

1. שאלון אישי

נחלק את השאלון "**מה אתם הייתם עושים?**" - כל משתתף ימלא את השאלון באופן אישי. על התלמידים להכריע: האם מדובר במצב של סיוע לחסר ישע? האם הם היו מתערבים? כיצד?

2. עיבוד בקבוצות

נתחלק לקבוצות של שלושה-חמישה תלמידים. כל קבוצה תבחר דילמה אחת ותציע הצעות להתנהגות באותו מקרה.

3. דיון במליאה

הקבוצות יציגו את הדילמות שבחרו ואת הצעות ההתערבות שלהם.

שאלות לדיון במליאה:

- באלו מצבים חברתיים, רוב חברי הקבוצה נטו לפעול? מדוע לדעתכם? האם רק במצבים בהם מעורבים חסרי ישע?
- מהם ההבדלים בין הדילמות? מהי הסכנה או הבעיה העומדת על הפרק בכל אחת מהן?
- האם יש מצבים חברתיים שבהם חייבים להתערב לדעתכם? מדוע?

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות שפתית ודיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית.

- אהבת הדעת וחדוות הלמידה
- כבוד האדם והמשפחה
- צדק חברתי וערכות הדדיות

[דיון דילמה](#)
[חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)
[ביצועי הבנה](#)
[פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)
[הכרת השונה](#)
[עידוד מעורבות חברתית](#)

מה אתם הייתם עושים? – שאלון עמדות

הסיטואציה	האם מדובר במצב שבו מעורבים חסרי ישע?	הייתי מתערב/ת אם הייתי נתקל/ת בכך ? (כן/לא)	כיצד הייתי מתערב/ת (אם בחרתי בכך)
נער משמיע מוזיקה בקולי קולות ואוכל במבה וכריך מדיף ריח בקרון השקט ברכבת			
שני אנשים צועקים זה על זה בדירה סמוכה למקום מגוריהם			
חבר/ה בקבוצת וואטסאפ משותפת מקבל/ת איומים מפורשים על חייו/ה מחבר/ה אחר/ת			
נער/ה מקיאה באמצע הרחוב, בשטח ציבורי			
מוכר מסרב למכור ולתת שירות לאדם בגלל מראהו ובגלל המבטא שלו, ואף משמיע אמירות גזעניות כלפיו			
אדם חוטף ארנק וטלפון סלולרי מאישה מבוגרת ומתחיל לרוץ			
אופנוען בן 62 שוכב על הכביש לאחר שנפגע ממשאית			

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

הושטת יד לחסרי ישע

שיעור 1

סיכום

בשיעור זה, דנו בהושטת יד לחסרי ישע. הצגנו סיטואציות שונות של בקשת עזרה ובחנו את עצמנו אם היינו מושיטים יד או לא. גילינו כי בדרך כלל אנו נוטים להציע עזרה למי שאינו יכול לעזור לעצמו מתוך אחריות אנושית וסולידריות.

המנחה יקרין את הסרטון: [תעביר את זה הלאה](#)

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

מיומנויות

ערכים

פרקטיקות

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות שפתית ודיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית.

- אהבת הדעת וחדוות הלמידה
- כבוד האדם והמשפחה
- צדק חברתי וערכות הדדיות

[דין דילמה](#)
[חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)
[ביצועי הבנה](#)
[פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)
[הכרת השונה](#)
[עידוד מעורבות חברתית](#)

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

הצלה במצבי סיכון – "לא תעמוד על דם רעך"

שיעור 2

מהו חוק "לא תעמוד על דם רעך"?
את מי ומה הוא מחייב?

נציג את הכתבה "ניסוי חברתי" ובסיומה יקיים דיון במליאה
תקציר: כתבה ששודרה בשנת 2015 בחדשות ערוץ 2 הציגה ניסוי חברתי שבא לבדוק כיצד עוברים ושבים מגיבים לאדם המצוי במצוקה.

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

שאלות לדיון לאחר צפייה בכתבה:

- מה לדעתכם הניע את המשתתפים בסרטון לפעול לעזרה או לא לפעול?
- כיצד אתם חושבים שהיה צריך לנהוג?
- האם לדעתכם צריך להיות חוק אשר מחייב אותנו לפעול במצבים כאלו?

כעת, נסביר לתלמידים על החוק ואת מי הוא מחייב:

"לא תעמוד על דם רעך" - החוק מחייב כל אדם להושיט עזרה לאדם אחר הנמצא לנגד עיניו, עקב אירוע פתאומי, בסכנה חמורה ומיידית לחייו, לשלמות גופו או לבריאותו, כאשר לאל ידו להושיט את העזרה בלי להסתכן או לסכן את זולתו. החוק מגדיר כי גם הזעקה של שירותי הביטחון (כיבוי אש, משטרה, מגן דוד אדום) נחשבת הצלה והושטת עזרה.

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות שפתית ודיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית.

- אהבת הדעת וחדוות הלמידה
- כבוד האדם והמשפחה
- צדק חברתי וערכות הדדיות

[דיון דילמה](#)

[חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)

[ביצועי הבנה](#)

[פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)

[הכרת השונה](#)

[עידוד מעורבות חברתית](#)

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

הצלה במצבי סיכון – "לא תעמוד על דם רעך"

שיעור 2

השוואת החוק הישראלי למול חוקים בעולם

תקציר: בשיעור זה, נבין לעומק את חוק "לא תעמוד על דם רעך" (הישראלי) בהשוואה לחוקים מקבילים בעולם. כמו כן, נדון מתי וכיצד ראוי לפעול.

מהלך הפעילות: התלמידים יקבלו כרטיסיות בהן מוצג החוק הישראלי: "לא תעמוד על דם רעך" ואת נוסח החוקים בגרמניה ובקנדה הנקראים בשם חוק: "השומרוני הטוב".

התלמידים ידונו בקבוצות בהבדלים שבין החוקים ויציגו אותם במליאה:

1. על מי החוקים השונים מגינים? מהו הערך המרכזי העולה בכל אחד מהחוקים?
2. איזה מענה נותן החוק הגרמני שהחוק הישראלי אינו נותן?
3. היכן החוק הכי מחמיר? איפה הכי מקל?

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

שאלות לדיון במליאה

- מה לדעתכם, הסיבה לפערים ולהבדלים בין החוקים?
- כיצד לדעתכם, יתנהלו רשויות החוק בכל אחת מהמדינות בסיטואציה של הצלת חיים? כיצד הייתם אתם נוהגים?
- האם אתם חושבים שהחוק בישראל מחמיר או מקל ביחס לשאר מדינות העולם ומדוע?

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות שפתית ודיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית.

- אהבת הדעת וחדוות הלמידה
- כבוד האדם והמשפחה
- צדק חברתי וערכות הדדיות

[דיון דילמה](#)

[חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)

[ביצועי הבנה](#)

[פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)

[הכרת השונה](#)

[עידוד מעורבות חברתית](#)

חוקים מסביב לעולם

חוק השומרוני הטוב (קנדה, 2001)

במדינות אוסטרליה, קנדה, סין, פינלנד, הודו, אירלנד, רומניה, ארצות הברית ובריטניה, קיים חוק "השומרוני הטוב". מטרתו של החוק היא להגן על עוברי אורח מתביעה משפטית אזרחית (כספית) במקרה שיגיש עזרה ראשונה לאדם בסכנת חיים והלה יטען כי העזרה פגעה בו. בארצות הברית, הציגה תוכנית הטלוויזיה הפופולרית 'סיינפלד' פרודיה בנוגע לחוק.

להלן דוגמה לנוסח החוק, מהעיר אונטריו שבקנדה:

למרות החוק הבסיסי, אדם שמתנדב להושיט עזרה ללא ציפייה לפיצוי או בקשה לפרס או תמורה לא יהיה אחראי לתוצאות הסיוע שהושיט לאותו אדם המצוי בצרה.

Despite the rules of common law, a person described in subsection (2) who voluntarily and without reasonable expectation of compensation or reward provides the services described in that subsection is not liable for damages that result from the person's negligence in acting or failing to act while providing the services, unless it is established that the damages were caused by the gross negligence of the person.

[12]. (1) 2, s. 2, c. 2001

חוק השומרוני הטוב (גרמניה)

בגרמניה, מאז שנת 2013, מוטל עונש כספי (על פי סעיף 323 ג לחוק העונשין הפלילי) על אדם שלא הושיט עזרה לאדם במצוקה (בדומה לישראל).

עם זאת (בדומה לקנדה ולמדינות נוספות), החוק פוטר את מעניק הסיוע מהעמדה לדין פלילי או אזרחי, גם אם ניסיון הצלת העזרה לא הצליח. בנוסף, אנשים המספקים עזרה ראשונה מכוסים בביטוח התאונות הסטטוטורי הגרמני למקרה שהם סובלים מפגיעה, מהפסדים או מנזקים.

לחלן כתבה עם דוגמה להעמדה לדין של אזרחים גרמנים שנמנעו ממתן סיוע.

חוק לא תעמוד על דם רעך (ישראל, 1998)

בשנת 1998, חוקקה הכנסת את חוק "לא תעמוד על דם רעך".

את חקיקת החוק הוביל ח"כ חנן פורת, יו"ר ועדת חוקה חוק ומשפט בכנסת ה-14, וכך כתב בדברי ההסבר לחוק:

"הצעת החוק באה לעגן בחקיקה הישראלית את הערך המוסרי והחברתי שמקורו בתורה".

עד לחקיקת החוק, לא הייתה במדינת ישראל חובה כללית להצלת נפשות, אלא רק כזו שהוגדרה לקבוצות ספציפיות באוכלוסייה (הורים ביחס לילדיהם, כבאים באירוע חירום, סיוע לנפגעי תאונות דרכים).

החוק מחייב כל אדם להושיט עזרה לאדם אחר הנמצא לבגד עיניו, עקב אירוע פתאומי, בסכנה חמורה ומיידית לחייו, לשלמות גופו או לבריאותו, כאשר לאל ידו להושיט את העזרה בלי להסתכן או לסכן את זולתו. החוק מגדיר כי גם הזעקה של שירותי הביטחון (כיבוי אש, משטרה, מגן דוד אדום) נחשבת הצלה והושטת עזרה.

חוק לא תעמוד על דם רעך, תשנ"ח-1998*

חובת הצלה והושיטת עזרה

1. (א) חובה על אדם להושיט עזרה לאדם הנמצא לבגד עיניו, עקב אירוע פתאומי, בסכנה חמורה ומיידית לחייו, לשלמות גופו או לבריאותו, כאשר לאל ידו להושיט את העזרה, מבלי להסתכן או לסכן את זולתו. (ב) חמורע לרשויות או המושקע אדם אחר חובל להושיט את העזרה הנדרשת, ויראוהו כמי שהושיט עזרה לענין חוק זה; בסעיף זה, "רשויות" - משטרת ישראל, מגן דוד אדום ושירותי הכבאות.

החור הוצאות ותשלומי נזק

2. (א) חוראות סעיף 5 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979, יחולו גם כאשר המוכח פעל מכוח חובתו על פי חוראות סעיף 1. (ב) בית המשפט רשאי לחייב את מי שגרם לסכנה שהניעול נקלע אליה, לרבות את הניעול עצמו אם גרם לסכנה זו, לשפות את מי שהושיט עזרה בהתאם לחובתו לפי חוראות סעיף 1 על החוראות והתשלומים הסבירים שהוציאו.

שמירת דינים

3. בכפוף לחוראות סעיף 2(א), אין בחוראות חוק זה כדי לגרוע מחוראות כל דין.

ענישין

4. העבר על חוראות סעיף 1 לחוק זה, דינו - קנס.

ביצוע

5. שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה.

תחילה

6. תחילתו של חוק זה בתום 90 ימים מפרסומו.

בנימין נתניהו	עוזי חגנבי
ראש הממשלה	שר המשפטים
עוז ויעקב	דן חוכן
נשיא המדינה	יושב ראש הכנסת

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

הצלה במצבי סיכון – "לא תעמוד על דם רעך"

שיעור 2

סיכום:

בשיעור זה, דנו על **על הצלה במצבי חירום ועל החוק הישראלי "לא תעמוד על דם רעך"**, חוק המחייב אדם לסייע לאחר הנמצא במצוקה. השווינו את החוק עם חוקים מקבילים מהעולם והצפנו את הדילמות והערכים העולים ממנו.

כעת נקרינ סרטון המעלה את הדילמה המוסרית עליה דיברנו, המקרה של **יסמין פיינגולד** אשר התהפכה עם סירתה בזמן אימון בנחל הירקון, נחבלה בראשה ואיבדה את הכרתה. עוברי אורח שהיו במקום לא עשו דבר מלבד עובר אורח בן 62 שקפץ למי הירקון תוך סיכון חיים על מנת להצילה.

ניתן גם להקרין את הריאיון עם האדם שהציל אותה במידה ויש זמן.

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות שפתית ודיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית.

- אהבת הדעת וחדוות הלמידה
- כבוד האדם והמשפחה
- צדק חברתי וערכות הדדית

[דין דילמה](#)
[חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)
[ביצועי הבנה](#)
[פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)
[הכרת השונה](#)
[עידוד מעורבות חברתית](#)

שאלות לדיון:

- מדוע לדעתכם קפץ אבי טויבין להציל את יסמין? האם רק בשל החוק?
- מהי התובנה העיקרית שלכם מהפעילות?

יסמין פיינגולד - הצלה במצבי סיכון

תיאור העובדות:

בארבעה באפריל 2009, בשעה 18:00 לפנות ערב, שיטה יסמין פיינגולד בת העשרים בנחל הירקון בתל אביב. יסמין הייתה ספורטאית ואלופת ישראל בחתירה ועסקה במקצוע השיט התחרותי.

לאחר דקות מספר של חתירה, התהפך לפתע הקיאק שבו שטה, ויסמין נפגעה ואיבדה את הכרתה.

עשרות עוברי אורח היו עדים לתאונה, חלקם הזעיקו את כוחות הביטחון, אולם אף אחד מהם לא קפץ לסייע לפיינגולד. רק לאחר דקות מספר, הגיע למקום אבי טויבין (בן 62 מהרצליה), ולאחר היסוס במשך שניות מספר, קפץ למים והציל את יסמין.

טויבין תיאר: "התחלתי בריצה מרידינג לכיוון מזרח, ליד מועדון השיט ראיתי בחורה שחותרת על קיאק תחרותי, אחרי כמה דקות ראיתי התקהלות של אנשים על הגדה וצעקות 'תזמינו משטרה', כשהסתכלתי למים ראיתי את הקיאק הפוך והבחורה נעלמה".

לאחר שחילץ את הצעירה לחוף מבטחים, החל צוות של מגן דוד אדום שהוזעק למקום לבצע בה פעולות החייאה והצליח להחזיר לה את הדופק ואת הנשימה. היא הועברה במצב קשה לבית החולים איכילוב וחייה ניצלו.

נערך משפט מבויים, המתבסס על המקרה, שבו המדינה מעמידה לדין את אחד האנשים שעבר בנחל הירקון באותן שעות והיה עד לתאונה אולם לא נקט שום אמצעי סיוע.

עליכם לנסח טיעונים (בעד או נגד הרשאת הנאשם) ולהציגם לצוות השופטים.

פורסם ב - 04/05/09 20:05
עדכון אחרון - 05/05/09 00:02

יסמין פיינגולד, אלופת ישראל בחתירה, התהפכה עם קיאק וטבעה בנחל הירקון

מאת [יובל גור](#)

פיינגולד פונתה במצב קשה לביה"ח איכילוב לאחר שאבי טויבין, עובר אורח, זינק למי הירקון וחילץ אותה

תגיות: הירקון, טביעה

עקבו אחרים: [פייסבוק הארץ](#) [טוויטר הארץ](#) [ניוזלטר הארץ](#)

יסמין פיינגולד. פונתה במצב קשה תצלום: האוניברסיטה הפתוחה

יסמין פיינגולד (20), אלופת ישראל בחתירה על קיאק נפגעה היום (שני) באורח קשה לאחר שהקיאק עליו חתרה התהפך והיא נפלה למים ואיבדה את הכרתה. אזרח שחלף במקום זינק למים וחילץ את פיינגולד, שהועברה במצב קשה לבית החולים איכילוב.

הטביעה התרחשה סמוך לשעה 18:00 בערב, בעת שבה עשרות אזרחים צועדים לאורך גדות הנחל. "התחלתי בריצה מרידינג לכיוון מזרח, ליד מועדון השיט ראיתי בחורה שחותרת על קיאק תחרותי", סיפר אבי טויבין (62), תושב הרצליה שמשה את פיינגולד מהמים. "אחרי כמה דקות ראיתי התקהלות של אנשים על הגדה וצעקות 'תזמינו משטרה', כשהסתכלתי למים ראיתי את הקיאק הפוך והבחורה נעלמה".

טויבין, העוסק בספורט ימי, וכבר חילץ טובע בים, לא חשב פעמיים, וזינק למי הירקון המעופשים. "חלצתי נעליים, הורדתי חולצה והתחלתי לשחות לכיוון שלה", הוא סיפר, "כשהגעתי לקיאק ראיתי שהיא מחוברת אליו דרך הנעליים והיא מתחת למים ללא הכרה, אבל כשהרמתי את הראש שלה מעל המים יצא לה קצף מהפה וקיוויתי שיש לה עוד סיכוי", סיפר טויבין.

לאחר שמשה את הצעירה לחוף, החל צוות הנט"ן של מד"א דן שהוזעק למקום לבצע בה פעולות החייאה, והצליח להחזיר לה את הדופק והנשימה. היא הועברה במצב קשה לבית החולים איכילוב.

"פחדתי מאד לקפוץ למים ועכשיו אני אפילו פוחד יותר", סיכם טויבין את האירוע, "חבל שלפני שאני הגעתי אף אחד מהאנשים שהיו שם לא עשה משהו, אולי מצבה היה טוב יותר".

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

מאדישות למעורבות

שיעור 3

בשיעור זה, נבחן באופן מעשי את המעבר מאדישות למעורבות בפן המוסרי גם כשהחוק אינו מחייב אותנו. נחשף למקרים אמיתיים ולתוצאות העשייה למען האחר במקרים אלה.

מהי ערבות הדדית?

ערבות הדדית היא פעולת תמיכה או עזרה שמתבצעת בין שני גורמים, כאשר האחד עוזר לשני. הערבות יכולה להתרחש בין יחידים או בקבוצה.

נקרין את הסרטון "[המורה והתלמידים שהצילו את חייה נפגשים](#)" כתבה באתר YNET המתארת את סיפורה של חן דנציגר, מורה צעירה הרה שלקתה בדום לב ואשר ניצלה בזכות תלמידה שביצעו בה החייה.

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות שפתית ודיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית.

- אהבת הדעת וחדוות הלמידה
- כבוד האדם והמשפחה
- צדק חברתי וערבות הדדית

[דיון דילמה](#)
[חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)
[ביצועי הבנה](#)
[פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)
[הכרת השונה](#)
[עידוד מעורבות חברתית](#)

שאלות לדיון:

- מה הייתם עושים לו הייתם במקום התלמידים? ישנו ידע כלשהו שהייתם רוצים לרכוש לאחר שנחשפתם למקרה?
- שתפו בסיפורים אישיים או בסיפורים שאתם מכירים על הצלת חיים.
- אלו ערכים לדעתכם עולים מתוך המקרה?

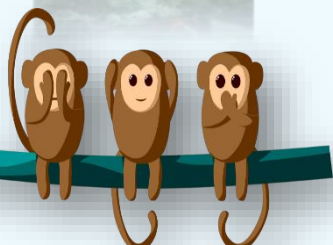

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

מאדישות למעורבות

שיעור 3

תקציר: בעזרת משל ואיור, נבחן את מקומנו בהתערבות במקרים בהם אדם זקוק לעזרה. נבדוק מצבים שבהם אדם יודע כי נעשה עוול אך מעלים עין מן המציאות.

מהלך הפעילות:

1. דיון בזוגות- נחלק את המשתתפים לזוגות ולכל זוג ניתן את **משל הספינה ואת איור שלושת הקופים.**
2. בסיום הקריאה, כל זוג יעלה את המסרים של המשלים, ויכתוב מה דומה ומה שונה ביניהם.
3. הזוגות יספרו אחד לשני האם נתקלו בעבר במקרים בהם אחד מהם או אדם אחר עמדו מנגד או עשו מעשה.

שאלות לדיון:

- איזו אמירה חברתית או מסר מרכזי משקף כל אחד מהמשלים?
- האם נתקלתם במקרים דומים בחייכם? כיצד נהגתם?
- מהי הדילמה במצבים כאלו?
- האם לדעתכם המשלים מתאימים לתיאור החברה בישראל?

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות שפתית ודיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית.

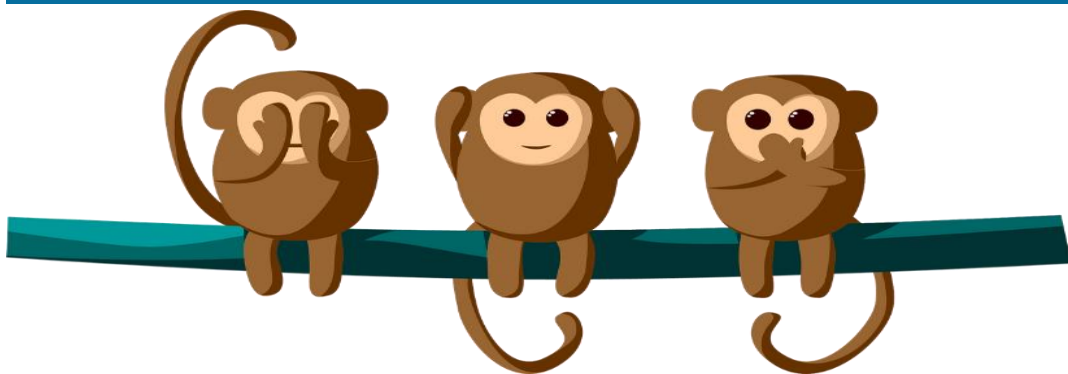
- אהבת הדעת וחדוות הלמידה
- כבוד האדם והמשפחה
- צדק חברתי וערכות הדדית

דיון דילמה
חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד
ביצועי הבנה
פיתוח נקודות מבט מגוונות
הכרת השונה
עידוד מעורבות חברתית

משל שלושת הקופים החכמים

שלושת הקופים החכמים הם סמל עממי, שמקורו במזרח הרחוק. ככל הנראה, הופיע הסמל לראשונה בסין. הסמל כולל שלושה קופים: האחד מכסה את פיו בידי, השני מכסה את עיניו, השלישי מכסה את אוזניו. על פי הפרשנות הנפוצה בימינו, ובשונה מן המשמעות המקורית, הסמל מתאר מצב שבו אדם היודע כי נעשה עוול בסביבתו בוחר להעלים עין מן המתרחש. לעיתים, הסמל מתואר במשפט: "לא ראיתי, לא שמעתי, לא אמרתי".

משל הספינה

בספינה בלב ים, החל אדם לקדוח חור ליד מקום מושבו. פנו אליו שאר היושבים בספינה ושאלו מדוע הוא עושה כן? השיב להם: "מה אכפת לכם? הרי אני קודח תחת המקום שבו אני יושב!?"

משל הספינה מבוסס על פרשנותו של רבי שמעון בר יוחאי לספר ויקרא, המובאת במדרש ויקרא רבה (פרשה ד) והוא עוסק ברעיון שכל בני האדם ערבים זה לזה

קראו את המשלים ודונו בזוגות:

- איזו אמירה חברתית או מסר מרכזי משקף כל אחד מהמשלים? מי הנמשל לדעתכם?
- מה דומה או שונה בין כל אחד מהמשלים?
- האם נתקלתם במקרים דומים בחייכם? האם קרה לכם שהתלבטתם אם להתערב ובחרתם לעצום עיניים? מדוע?
- מתי ובאילו נסיבות אדם צריך לדאוג לעצמו ומתי חובה עליו להתחשב באחרים? הדגימו.
- האם לדעתכם המשלים מתאימים לתיאור החברה בישראל?

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

מאדישות למעורבות

שיעור 3

סיכום:

בשיעור זה, דנו באופן מעשי במעבר מאדישות למעורבות בפן המוסרי גם כשהחוק אינו מחייב אותנו. נחשפנו למקרים אמיתיים ולתוצאות העשייה למען האחר במקרים אלה.

נסיים עם [סרטון אנימציה](#) שמתאר אדם הנראה תחילה כאדיש לסביבתו, וכשהוא מתחיל בעשייה כלפי הסביבה, הוא מגלה עד כמה הוא מקבל ממתן סיוע לאחרים.

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

שאלות לדיון

- כיצד הסרטון מתקשר לנושא השיעור? מה לדעתכם הוביל לשינוי בהתנהגותו של הגיבור?
- האם למדתם משהו חדש בשיעור? אם כן, כיצד תוכלו ליישמו?

מיומנויות

ערכים

פרקטיקות

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות שפתית ודיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית.

- אהבת הדעת וחדוות הלמידה
- כבוד האדם והמשפחה
- צדק חברתי וערכות הדדית

[דיון דילמה](#)

[חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)

[ביצועי הבנה](#)

[פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)

[הכרת השונה](#)

[עידוד מעורבות חברתית](#)

חומרי עזר

מיומנויות הבוגר 2030

סוג המיומנויות	#	כותרות
אוריינות שפתית	1	מיומנויות קוגניטיביות
אוריינות מתמטית	2	
אוריינות מדעית	3	
חשיבה ביקורתית	4	
חשיבה יצירתית	5	
אוריינות דיגיטאלית	6	
מודעות עצמית	7	מיומנויות תוך-אישיות
הכוונה עצמית	8	
מודעות חברתית	9	מיומנויות בין-אישיות
התנהלות חברתית	10	
אוריינות גלובאלית	11	
אוריינות גופנית ובריאותית	12	מיומנויות גופניות

ערכים

הערכים	פירוט
אהבת הדעת וחדוות הלמידה	1. עידוד הסקרנות והעניין 2. שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות 3. מחשבה עצמאית ויחמה
מחויבות לערכי מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית	1. הכרות ומחויבות לערכים יהודיים ודמוקרטיים 2. כיבוד סמלי המדינה ושמירת החוק 3. שירות משמעותי 4. השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה
כיבוד ערכי המורשת והתרבות במדינת ישראל	1. מחויבות לערכי המורשת והתרבות הייחודיים לכל קבוצה 2. היכרות וכבוד לתרבויות ומורשות אחרות במדינה
כבוד האדם והמשפחה	1. כבוד לאדם, לזכויותיו, לתרבותו, להשקפותיו ולחירויות היסוד 2. שמירה על קדושת החיים 3. כיבוד ההורים והמעגל המשפחתי
צדק חברתי וערכי הדדיות	1. סולידריות ועזרה לזולת 2. מעורבות חברתית ואזרחית 3. מחויבות לטבע וקידום צדק סביבתי

ידע – חוק: "לא תעמוד על דם רעך"

בשנת 1998, חוקקה הכנסת את "חוק לא תעמוד על דם רעך".

את החקיקה הוביל ח"כ חנן פורת, יו"ר ועדת חוקה חוק ומשפט בכנסת ה-14, אשר כתב בדברי ההסבר לחוק משפט זה: "הצעת החוק באה לעגן בחקיקה הישראלית את הערך המוסרי והחברתי שמקורו בתורה".

עד לחקיקת החוק, לא הייתה במדינת ישראל חובה כללית להצלת נפשות, אלא רק כזו שהוגדרה לקבוצות ספציפיות באוכלוסייה (הורים ביחס לילדיהם, כבאים באירוע חירום, סיוע לנפגעי תאונות דרכים).

החוק מחייב כל אדם להושיט עזרה לאדם אחר הנמצא לנגד עיניו, עקב אירוע פתאומי, בסכנה חמורה ומידית לחייו, לשלמות גופו או לבריאותו, כאשר לאל ידו להושיט את העזר מבלי להסתכן או לסכן את זולתו.

החוק מגדיר כי גם הזעקה של שירותי הביטחון (כיבוי אש, משטרה, מגן דוד אדום) נחשבת הצלה והושטת עזרה.

במדינות רבות בעולם, קיים חוק דומה ששמו "חוק השומרוני הטוב" (המונח לקוח מהברית החדשה) ושמטרתו להגן על עוברי אורח מתביעה משפטית אזרחית במקרה שיגישו עזרה ראשונה לאדם הנמצא בסכנת חיים.

במדינת ישראל קיים חוק נוסף, חוק "חובת דיווח" (משנת 1989), המחייב את הגורמים המוסמכים לדווח לרשויות על אודות מידע או חשד כי קטין או חסר ישע מצוי בסיכון או נתון להתעללות על ידי אדם שאחראי לו (הורה, איש חינוך וכד') או על ידי בן משפחה שטרם מלאו לו 18 שנה.

ידע - מושגים

המושג	הסבר
חסר ישע	אדם שאינו יכול לדאוג לעצמו. אם בשל מצב קבוע כמו גיל או נכות ואם בשל מצב קונקרטי כגון טביעה או סכנת חיים.
מצבי סיכון	מצבים בהם נשקפת סכנה לחיי אדם ולרווחתו
סולידריות	רגש של אחדות המבוסס על שותפות של אינטרסים, מטרות או העדפות בין בני אדם. המונח מצביע על היחסים החברתיים הקושרים אנשים אחד לשני.
אדישות	מצב רגשי של חוסר אכפתיות ואי הבעת עניין במתרחש סביב האדם. האדישות עשויה לשקף חוסר עניין בעניינים בהם הפרט אינו מוצא חשיבות.
מעורבות	תחושת אחריות ופעולה של היחיד למען סביבתו. מחקרים מעידים כי מעורבות חברתית ועשייה למען האחר ולמען הסביבה תורמות להעלאת הדימוי העצמי והמוטיבציה, מעצימות את תחושת המסוגלות, מעודדות שאיפות להשכלה גבוהה, מביאות לשיפור ההישגים ומפתחות תחושת משמעות, שייכות ומחויבות בקרב כלל השותפים.